

γείας». Συνέργεια λοιπόν άμέσως, με βάσεις πραχτικές και γερές. Αησμόνησα να σας πω πως στο συδυασμό αυτό συγτείνανε πολύ κ' οι γυναίκες, που ξύπνησαν κι αυτές άξαφνα και ζητούσανε χιλια δυο δικαιώματα. Θεωρητικά στην αρχή, γένηκαν όμως κι αυτές με τον καιρό κάτι σαν πιδ πραχτικές, και βαλθήκανε στα γερά να αναθρέφουνε τα παιδιά τους με τις καινούριες ιδέες.

— Άμὲ ὁ στρατός; ρωτάω.

— Ὁ στρατός; Καί τί ἄλλο εἶναι ὁ στρατός παρά νόμοι; Μαζί τους κι αὐτοί. Ἐμειναν οἱ πολιτικοί τῆς παλιάς σχολῆς, κ' οἱ παρατρεχάμενοί τους, μονάχοι σάν τοὺς κούκλους. Πέσανε ὅλοι τους σὲ λίγον καιρό σάν τὰ σάπια τὰ μῆλα. Ἦρθε ἡ ἀλλαγὴ μονάρχῃ τῆς, δίχως οὔτε μύτη νὰ λύσῃ. Μιά και μονάρχῃ πολιτικῇ κηρύχσανε τὰ ὄργανα τῆς «Συνέργειας», νὰ θεσπίζονται φωτισμένοι νόμοι, ἔπειτα και νὰ ἐφαρμώζονται τοῦ τόπου οἱ νόμοι. Μιά κι ἄρχισε ἡ ἐπίμονη, ἡ σκληρῇ, ἡ ἀνεξάριετη ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου, κ' ἔβλεπεσ ἕνα ἕνα τὰ παλιά τὰ συστήματα τοῦ τόπου νὰ πέφτουνε σάν παλιόσπιτα. Μά εἶναι, σας βεβαιώνω, δύσκολο νὰ τὸ πιστέψτε ἴσσο γλήγορα ἀλλάξε αὐτὸς ὁ τόπος, ποὺ τονὲ θαρρούσαμε ὅλοι μας τόσα χρόνια χαντακωμένο γιὰ πάντα...

— Καί στὸ Πανεπιστήμιο; Οἱ δασκάλοι, νὰ ποῦμε;

— Στὸ Πανεπιστήμιο, ἐπιστήμες πάντα. Τί ἔχει νὰ κἀνῃ τὸ Πανεπιστήμιο ἄλλο; Οἱ δασκάλοι ποὺ λέτε, αὐτοὶ οἱ πῶτεροί τους, ποὺ εἴταν ὡς τότε κρυφοὶ νεωτεριστάδες με τὸ νὰ φοβόντανε οἱ δύστυχοι μήπως χάσουνε τὸ μικρὸ τους ἔχει, ἅμα εἶδαν τὴν ἀλλαγὴ νὰ ριζώνῃ, σὰ γνωστικοὶ ἀνθρώποι γυρίσανε τὰ πανιά τους. Εἶναι πάντα καλοὶ πατριῶτες, λατρεύουνε πάντα τὴν ἀρχαιότητα καθὼς κάθε φωτισμένος πολίτης, μὰ τὰ διδάσκουν τώρα ὅλ' αὐτὰ στὴν ἐθνικὴ τους τῇ γλώσσα, και μόνο σ' ἐκείνους ποὺ σκοπεύουνε νὰ κάμουνε τὴν ἀρχαιοσοφία δουλειά τους.

Ἐκεῖ ἀπάνω ἄκουσα καμπάνα και σήμαινε.

— Πάω, εἶπα τοῦ ξένου, στὴν Ἐκκλησιὰ νὰ προσκυνήσω τὸν Ἰψιστο γιὰ τὰ μεγάλα αὐτὰ καλὰ ποὺ μᾶς ἔδωσε.

Ἄξαφνα ὁμως σταματάει ἡ καμπάνα, κι ἀκούγω βρόντο στὴν πόρτα. Ευπῶ, και μοῦ φώναξε ἡ παρακὸρη πὼς χτύπησαν οἱ ἑφτά, και πὼς εἶναι ὥρα νὰ σηκωθῶ.

A. E.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ*

Μὲ τὴν ἐκρηξὴ ὁμως τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης και τὴν καταφανῇ ἀδυναμία τῆς κυβέρνησης στὸ ρωσοαπαιωνικὸ πόλεμο, ἐξεγερθήκανε ὅλοι οἱ ὑποτελεῖς λαοὶ και ζητήσανε τὰ ἐθνικὰ τους δίκαια, βοηθούμενοι αὐτῇ τῇ φορᾷ στὸν ἀπελευθερωτικὸ τους ἀγῶνα και ἀπὸ τοὺς Ρώσους ἐπαναστάτες. Ἡ ρωσικὴ κυβέρνηση πολεμουμένη ἀπὸ παντοῦ, και βλέποντας τὴν ἀδυναμία τῆς, ἄρχισε τὴν υποχωρήσεις. Στους Φιλανδούς ἐπέστρεψε τὴν πρώην πολιτικὴ τους ἐλευθερία και τὰ ἰδιαιτέρη ἐθνικὰ τους προνόμια. Στους Πολωνοὺς ὑποσχέθηκε σχετικὲς μεταρρυθμίσεις και ἐθνικὲς ὑποχωρήσεις, στοὺς λοιποὺς λαοὺς ἀνάλογες παραχωρήσεις. Μόλις ὁμως ἐτελείωσε τὸν πόλεμό τῆς με τὴν Ἰαπωνία και ἔσπασε τὴς δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν, ἐπαναφέρουσα εἰς τὴν πρώτη τῆς δύναμη, ὄχι μονάχα δὲν ἐξεπλήρωσε τὴς ὑποσχέσεις τῆς ἀπέναντι τῶν Πολωνῶν και λοιπῶν λαῶν, ἀλλὰ και αὐτῇ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Φιλανδῶν ἄρχισε νὰ ὑποσκάπτῃ και νὰ φοβερίζῃ πάλι.

Τὸ παράδειγμα αὐτὸ τῆς Ρωσίας μᾶς δείχνει ἐπίσης με τὸν κλασσικώτερο τρόπο, πὼς ὅλα εἶναι ζητήματα ἰσορροπίας δυνάμεων. Στὸ μέλλον βέβαια και ἡ Ρωσία και ἡ Πρωσία θὰ αναγκαστοῦνε νὰ μιμηθοῦνε τὸ παράδειγμα τῆς Αὐστρίας, ἀναγκασόμενες σὲ τοῦτο ἀπὸ τὴ φορᾷ τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, γιὰ τὴν σὲ βοήθεια τῶν πιεζομένων ἐθνικοτήτων ἔρχεται: νέος ἐπίκουρος σύμμαχος, ἡ πολυπληθὴς τάξη τῶν ἐργατῶν, τὸ πολιτικὸ πρόγραμμα τῶν δολιῶν ὄχι μόνο δὲν πιέζει, ἀλλὰ σέβεται και ὑποστηρίζει τὰ ἐθνικὰ και φυλετικὰ ἰδεώδη ὅλων τῶν ἐθνικοτήτων, ὅσο αὐτὰ δὲ χρησιμεύουνε γιὰ τὴν καταπίεση ἄλλων.

Αὐτὸ ὁμως εἶναι, βέβαια, ζήτημα ὑστερονότερης κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Γιὰ τὸ παρὸν ἔχουμε δυὸ παραδείγματα ταχτικῆς: ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τῆς Ρωσίας και Πρωσίας, τῆς πολιτικῆς δηληθῆ τῆς πίεσης, και ἀπὸ τὴν ἄλλη τῆς Αὐστρίας, τῆς πολιτικῆς τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων τῶν ὑποτελῶν λαῶν.

Ποιὰ ἀπὸ τὴς δυὸ πολιτικῆς θ' ἀκολουθήσῃ ἡ Τουρκία;

Τὸ ζήτημα εἶναι, βέβαια, ὄχι ζήτημα λογικῆς

*) Κοίταξτε τὸ περασμένο φύλλο.

και δικαιοσύνης, ἀλλὰ δυνάμεις. Εἶναι ἕνα παιχνιδὶ σκάκι, στὸ ὁποῖο θὰ νικήσῃ ὁποῖος ἔχει περισσότερες φιγούρες και περισσότερη τέχνη. Οἱ Τούρκοι, ἐννοεῖται, ἔχουν συμφέρο νὰ κοιτάξουνε τὸ παράδειγμα τῆς Ρωσίας και ὅλο θ' ἀναφέρουν τὸ τί γίνεται στὴ ἀμεγάλῃ Γερμανία». Οἱ Χριστιανοὶ τὸ ἐναντίο, ὅσοι δὲ θέλουν νὰ χάσουνε τὰ σκολειά τους και τ' ἄλλα ἐκπολιτιστικὰ τους προνόμια, ἔχουν συμφέρο νὰ δείχνουν τὸ παράδειγμα τῆς Αὐστρίας.

Ἄλλὰ εἰ ἀκαθηλικῆς ἐποδείξεις μονάχα, δὲ λύνουνε βέβαια τὸ ζήτημα. Χρειάζεται και ἀνάλογη ζωτικὴ δύναμη, ὅπως τὴς ὑποστηρίζει στὴν ἀνάγκη. Ὅχι ἱεραμίδες μόνο γιὰ τὰ φεουδαλικά ἀπρονόμια τοῦ Παρθενῆ, ἀλλὰ θετικὴ ἀπτικὴ δράση, σύμφωνη με τὸ πνεῦμα και τὴν ταχτικὴ τοῦ ἀστικῶς μας αἰῶνα, δράση και πάλι διαπνευμένη ὄχι ἀπὸ περκαμένο φεουδαλικὸ πνεῦμα και στηριζομένη σὲ ἱστορικά μόνο δικαιώματα και προνόμια, ἀλλὰ ζωντανὴ πάλι, βραζομένη σὲ πραγματικὴ σημερινὴ δύναμη, διεξαγομένη ἐν ὀνόματι σημερινῶν φιλελευθέρων και ἐκπολιτιστικῶν ἀστικῶν ἰδεῶν, παρόμοια με ἀνάλογη πάλι ἄλλων ζωτικῶν φυλῶν τῆς Τουρκίας και Εὐρώπης.

Ἡ ἀναλογία τῶν πραγματικῶν δυνάμεων θὰ λύσῃ, ἐννοεῖται, τὸ ζήτημα. Ἄν οἱ Τούρκοι ἀποδείχτοῦνε τόσο ἰσχυροὶ και πολυπληθεῖς ἀπέναντι τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Τουρκίας, ὅσο οἱ Γερμανοὶ ἀπέναντι τῶν Πολωνῶν ἢ οἱ Ρώσοι ἀπέναντι τῶν λοιπῶν ὑποτελῶν τους, τότε κατὰ φυσικὴ ἀνάγκη θὰ θριαμβεύσῃ ἡ πολιτικὴ τοῦ Τουρκικοῦ σωθιτισμοῦ και τῆς ἐθνικῆς καταπίεσης τῶν ἄλλων λαῶν. Ἄν τὸ ἐναντίο οἱ τουρκικῆς δυνάμεις φανθοῦν ἄρκετὰ ἀνίσχυρες ἀπέναντι τοῦ συνασπισμένου ὄγκου τῶν λοιπῶν ὑποτελῶν Χριστιανῶν, τότε θὰ ὑπερισχόσῃ ἡ πολιτικὴ τῆς ἐθνικῆς αὐτοτέλειος τῶν διαφόρων λαῶν. Ὅταν λέμε ἀδύναμη, δὲν ἐννοεῖμε, βέβαια, μόνο τὸν κριθμὸ τῶν ἑκατομμυρίων, ἀλλὰ και τὸ ἐπίπεδο τῆς οικονομικῆς και κοινωνικῆς ἐξέλιξης τῶν διαφόρων φυλῶν, τὸ ἐπίπεδο τῆς μόρφωσης τῆς κυριαρχούσας φυλῆς, και πρώτα ἀπ' ὅλα τὸ ἐπίπεδο τῆς πολιτικῆς μόρφωσης και πείρας ὁλωνῶν, τὸ ὁποῖο θὰ ρυθμίσῃ τὴν ταχτικὴ και πολιτικὴ δράση καθενός.

Ἐπίσης σπουδαῖο ρόλο θὰ παίξουνε στὸ ζήτημά μας και τὰ γειτονικά ἐμοφύλα χριστιανικά κράτη τοῦ Ἀἰμου, ποὺ ἡ τύχη τους εἶναι δεμένη με τὴν τύχη τῶν ἐμοφύλων τους ὑποτελῶν λαῶν τῆς

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΘΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Ἡ Γυναίκα ἡ χυτὴ με τὸ λαστιχένιο σωματάνι ξεκολλοῦσε ἀπὸ τοὺς τοίχους και τὸν ἐπαίρνε ἔσπισω και τὸν πρόφτανε σὲ καμιά γωνιά κ' ἔπεφτε ἀπάνω του και τοῦβάζε τὰ στήθια τῆς ἀπάνω στὰ μάγουλά του και λουῦσε τὴς λαχανικῆς κορδέλες και τὸν τύλιζε με τὰ μαλλιά τῆς και τότε φιλοῦσε μέσα στὸ αὐτί.

— Γιατί νὰ μ' ἀφήσεις; Γιατί νὰ μ' ἀφήσεις; Ἐγὼ σ' ἀγαπῶ, ἐγὼ σὲ θέλω! Ἡ ὁμορφιά μαραινεται, τὰ μάτια θολώνουν, τὸ αἷμα σβήνει — και σὺ δὲν τὰ λυπάσαι τὰ νιάτα σου, δὲν τὰ λυπάσαι τὰ νιάτα σου; Ἄκουσε, ἄκουσε, μὴ φεύγεις! Ἐνα σπιτάκι χαμηλό, μιὰ γυναικούλα, χόρτα στα σκαλοπάτια τοῦ σπιτιοῦ, κλειστά τὰ τζάμια ἀπὸ τὸν κισσό, κλειστὲς οἱ πόρτες ἀπὸ τὸ ἀγιόκλημα και

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

μέσα ἡρέμια, ἡρέμια. Ν' ἀλείφομε τὰ κορμιά μας με μυρωδικὰ και ν' ἀχνίζεῖ ἡ σάρκα ἀπὸ τὸ λουτρό και νὰ μὴν ὑπάρχει κανένας ἄλλος, νὰ μὴν ὑπάρχει κανένας ἄλλος, παρά ἡμεῖς οἱ δυὸ, στὸν κόσμο τὸν ἀπάνω...

Κι ὁ Ὁρέστης πολεμοῦσε νὰ ξεφύγῃ και τὸ κορμὶ του λιγανότανε ἀπὸ τὴ γλύκα τῆς ἀμαρτίας. Κι ἄκουμποῦσε στὸν τοῖχο γιὰ νὰ μὴν πέσει.

Ἄπειθάρχητη, ἀνυπεράσπιστη, ἀνοιγμένη ἡ ψυχὴ του σὲ ὅλους τοὺς σπόρους. Δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ ξεπατώσει σὺρῖα ὅλα μέσα του τὰ ὁμορφα παχάκια, τὴς παπαρούνης και τὰ περιπλοκάδια και τὴς γλυκίριζες και τὴς ἰξωτικῆς ὀλάνθιστες ἀγκάθες ποὺ ζητούσανε νὰ τοῦ πνίξουν ὅλα μέσα του τὰ καρπερά, τὰ ἀγία ἀστάχια τοῦ σιταριοῦ.

Ἐφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι του γιὰ νὰ πάει στὸ Πανεπιστήμιο και τὸ πορτραῖτο ποὺ ἔβλεπε σὲ κάποιον βιτρίνα δὲν τὸν ἄφινε ἡσυχο με τὸ παράπονο και τὸ παρακαλετὸ του, ὡσὸτου τὸν ἐπαίρνε ἀπὸ τὸ χέρι και τὸν πῆγαινε στὸ Μουλετο.

Ἄνοιγε νὰ μελετήσῃ Σπένσερ ἢ Κάντ και τὴ χαιναν δίπλα του τὰ ποιήματα τοῦ Μορέας κι ἀποξεχνιότανε ἀπάνω τους ὥρες και ὥρες.

Τώρα μάλιστα, ὕστερα ἀπὸ τὸ λόγο ποὺ ἔδωκα

λε στὸ νεκροταφεῖο Μονπαρνάς, ἡ ἀγωνία μέσα του κ' ἡ δυσαρμονία θεριέφανε. Ὡς τὴ μερὰ ἐκείνη, ζώντας μέσα στὴ θεωρίαν του, χαϊρότανε τὸ εἰκοδόμημα τὸ συμμετρικὸ, τὸ τέλειο ποὺ ἀνίψωσε ἐνοῦς του. Κυνηγημένος ἀπὸ τοὺς ὄρατους περκασμοὺς τῆς ζωῆς, ἔβρισκε μέσα του ἕνα ἀσυλο ἱερὸ κι ἀπαρβίαστο

Κ' ἦρθε ἡμέρα και τὸ ξεσκέπασε στοὺς ἀνθρώπους. Ὅλοι τοῦ ρηχτήκανε εἰρωνικοί κι ἀνήλειοι. Κι ἄρχισε ἡ βεβαιότητα νὰ κινεῖται στὸ νοῦ τοῦ Ὁρέστη. Ὅτι ὡς τὴν ἀγάπησε και πίστεψε, κλομίζεται. Ρῆχτηκε με καινούργια ἀνάγκη στὴ μελέτη, τρίμοντας μὴν τύχει και βρεῖ ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσε. Μήπως ἡ Ἐπιστήμη, ποὺ ἀπάνω τῆς ἔχασε αὐτὸς τὸν ἰδικὸ του κόσμο, εἶναι ψέμα; Μήπως εἶναι κι αὐτὴ δημιουργημα δικὸ μας, παιδί τῶν ἐκαστοτε ἀναγκῶν μας, μήπως εἶναι ὁ τελευταῖος Θεὸς ποὺ πλάσκαμε κατ' εἰκόνα κι ὁμοιωσῆμας και πρέπει κι αὐτὸς νὰ πέσει γιὰ νὰ δοῦμε τὴν Ἀλήθειαν; Ἡ μήπως δὲν ὑπάρχει Ἀλήθεια; Ἡ κι ἂν ὑπάρχει, μήπως εἶναι ἀδύνατο νὰ τὴν δοῦμε ἡμεῖς;

Ἐρωτηματικὰ φαρμακερὰ ποὺ στραγγαλίζανε ἀνελεῆμονα τὴν ψυχὴ τοῦ Ὁρέστη.

Τουρκίας. Στο Ισοζύγιον επομένως των διακωχόμενων δυνάμεων της Ανατολής πρέπει πάντοτε να κοιτάζονται και οι δυνάμεις των κρατών του Αίμου. Η ταχτική των κρατών αυτών αναμεταξύ τους και των δημοφύλων τους υποτελών λαών απέναντι της κυριαρχούσας τουρκικής φυλής και αναμεταξύ τους, θα δρίση και τη διεύθυνση όλκκερου του ανατολικού ζητήματος. Γιατί δεν πρόκειται πλέον να εξακολουθήσουμε τα μαλλώματα για τη διανομή του δέρματος της άρκτου, που τη νομίζαμε έτοιμοθάνατη, αλλά πρόκειται να σώσουμε οι ίδιοι το πετάσι μας από την άγριότητα της ζωντανής πλέον άρκούδας. Και θα εΐτανε πραγματικά δονκιχωτισμός του πύ κκοσού είδους, αν σε στιγμή που η άρκούδα άπλώνει τα νύχια της για να κατασπαράξη με τη σειρά έναν έναν από τους χτεσινούς αυτοκλήτους κληρονόμους της, οι απειλούμενοι αυτοί κληρονόμοι εξακολουθούσαν να τρώγονται αναμεταξύ τους από συνήθειαι και από ανάμνηση του χτεσινού τους μαλλώματος.

Ας ρυθμίσουμε λοιπόν γνωστικά τη μέλλουσα πολιτική μας!

Καιρός πια να καταλάβουμε όλοι μας, πως δεν αξίζει τον κόπο να χαλούμε τον κόσμο για μερικές χιλιάδες σλαυόφωνους ψευτοέλληνες χριστιανούς πατριαρχικούς, γιατί άρχη ή γρήγορα θα τρώς χάσουμε. Στον 20 αιώνα, όπου η ιδέα της γλώσσας και της φυλής είναι το πέν, και όπου η ιδέα της θρησκείας ξεθυμαίνει, είναι αδύνατο να βαστάξω; αλλόφυλο ή αλλόγλωσσο, εν όνοματι της θρησκείας μονάχα. Εΐαι άσπετο για μιά φύχτα άμφιόλων Ρωμιών, που ετσι κι αλλιώς θα μας φύγουν, να καταστρέψουμε τα ζωτικά συμφέροντα έκτομυριών άγων Έλλήνων, μαλλώνοντας με τους ρυτικούς μας σύμμαχους.

Καιρός πια να κάρη ό Έλληνισμός μιά άποκά θρηση και συγκέντρωσι των πραγματικών του δυνάμεων, άπαρνούμενος οικειοθελώς κάθε άμφιόλη χρήση του, που δεν άντιπροσωπεύει πια πραγματική αξία, άναγκάζει όμως τον Έλληνισμό να παίρη συντηρητική στάση, γυρεύοντας να σταματήσει την τροχό της ιστορίας και μαλλώνοντας με όλον τον κόσμο. Βλέπουμε σήμερα πόσο ολέθριο στάθηκε το ιστορικό αυτό σύστημα και τί πανωλεθρίες μας έφερε!

Πρέπει εξαπντος ν' άρχίσουμε νέα θετική πολιτική, ταχική της πραγματικότητας, αν

θέλουμε να σωθούμε και να μη χάσουμε και αυτό που έχουμε. Πρέπει εξαπντος στο μέλλον να ρυθμίσουμε την πολιτική μας και τις όρέξεις μας σύμφωνα με τις πραγματικές δυνάμεις που έχουμε και όχι με ιστορικά μεγαλόστημη κολοκύθια, που δεν τα άκγνωρίζει άπολύτως κανείς.

Εάν οι χριστιανοί φανούν τόσοι ήλιθιοι, ώστε να εξακολουθούν να τρώγονται μεταξύ τους αφευδαλικά τω τρόπω για πάντα ψευτοεκκλησίες, ψευτοέλληνες και ψευτοβουλγάρους, τότε δεν υπάρχει άμφιόλια, ότι οι Τούρκοι θα έπωφεληθούν της δονκιχωτικής αυτής πάλης των χριστιανών και θα τσεκουρώσουν ξεχωριστά έναν έναν. Οι Τούρκοι θα προσπαθούν, έννοείται, να βάζουν διαρκώς τους Χριστιανούς να τρώγονται αναμεταξύ τους για μοναστήρια, και παρεκκλήσια, υποθάλλοντας το ίσχυε σήμερα άσπονδο μίσος Έλλήνων και Σλαύων, σύμφωνα με την άρχη: Διαίρει και βιβάσεις. Άλλο τόσο όμως συμφέρον έχουν και οι Χριστιανοί να μην πέσουν στην παγίδα των Τούρκων και να καταλάβουν μιά για πάντα ότι με το νέο καθεστώς οι συνθήκες άλλαξαν έντελώς, επομένως πρέπει ν' αλλάξη και η ταχική! Ότι οι μικρές διχόνιες για έκκλησιαστικά ζητήματα είναι τίποτε, συγκριτικά με τον καινούριο μεγάλο εθνικό και έκπολιτιστικό κίντυο, που διατρέχουν όλοι έξ ίσου, και αυτά τα δύοφυλα κρατίδια του Αίμου από το νέο ίσχυρόν, σφριγώντα, πολεμοχαρή και πολυπληθέστερο έχθρό, ό όποτος, βίβαια, έχει όλους τους λόγους να μη άγαπώ κανέναν από αυτούς, επειδή όλοι έξ ίσου ζητούν να υποστηρίξουν την εθνικήν τους άθυπαρξίαν.

Επομένως μόνο μιά γενική ένωση όλων των μη τουρκικών στοιχείων (Έλλήνων, Βουλγάρων, Σέρβων, Άλβανών, Βλάχων κ.τ.λ.) σε ένα πολιτικό συνκασπισμό, και μιά άνάλογη πανβαλκανική συμμαχία και έπιμαχία των κρατών του Αίμου θα μωρήση να ίσοφαρίση τις δυνάμεις του μουσουλμανικού τουρκικού όγκου, και να βάλη από τη μιά τις σωθινιστικές υπερβολές των Νεοτούρκων σε βμαλά ίρια, κι από την άλλη να υποδείξη σε μερικές μεγάλες Δυνάμεις που θα έχουν ίσως όρεξη για φεσκήρες, πως το ζήτημα της Ανατολής είναι ζήτημά μονάχα των λαών της, που έχουν πια άρκετά χειρφετηθή, ώστε να βρουν μόνοι τους τα κατάλληλα μέσα για την περιφρού-

ρηση των εθνικών τους δικαιωμάτων, δηλαδή αυτού του πολιτισμού ολάκερης της Ανατολής.

Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

ΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ

Δεν είναι πολλοί τώρα οι Σαμοθρακίτες, ως τρεις ήμισυ χιλιάδες. Έναν καιρό ήταν περισσότεροι, καθώς θυμούνται οι γέροντες, με τη χρονιά του χαλασμού πήγαν πολλοί, και δέκα χρόνια πρωτίτερα είχε περσίσει άλλους ή πανούκλα, και μετά το χαλασμό πάλι δεν είχαν ήτυχια οι νησιώτες από τους Σκυριανούς και Ίκαριώτες κουρσάρους. Για πολλά χρόνια δεν μπορούσαν να πληθαίνουν, με όλο που καλάρεσαν στους κουρσάρους οι Σαμοθρακίτισσες. Με πως να πληθαίνουν άφου δεν έχει για πολλούς ψωμί το πέτρινο νησί. Η τεμπελιά όμως κι αυτή βοήθησε γιατί άφησε τους κάμπους άκαλλιέργητους και έφερε μεγάλη φτώχια. Όπως στέκονται τώρα τα πράματα, από τις εξακόσιες πάνω κάτω οικογένειες του νησιού οι διακόσιες καταγίνονται στη γεωργία, διακόσιες στα κάρβουνα, και διακόσιες στα γυδοπρόδατα. Οι καρβουνικαροί όσο καιν τα δάση και τα κάνουν κάρβουνα τόσο και στενοχωρούνται και λιγοστεύουν. Δε βρίσκουν πια δέντρα να κάψουν και άφίνοντας την τέχνη τους γίνονται και αυτοί ξευγολάτες. Ψαράδες και κραβοκουραταί είναι μετρημένοι στα δάχτυλα. Όλοι, ετι και να είναι, φορούν βράκες πάντα βαθύ χρώμα το χειμώνα, και κάποτε από πανί άσπρο το καλοκαίρι. Στο κεφάλι φορούν μαντίλι κόκκινο, προπάντων οι τσοπάνηδες. Οι άλλοι φορούν το καλοκαίρι και σιαδί.

Τα τραγούδια τους λένε τη ζωή τους ελη. Και τί άλλο είναι ή ζωή έντε τόπου παρά τα τραγούδια του; Τα λόγια και ή μουσική μαζί, γιατί δεν ξεχωρίζονται. Και κάποτε και ό χορός μαζί. Ό έρωτας έχει τα τραγούδια του κι ό γάμος, ό θάνατος έχει τα μοιρολόγια του—ή χαρά και ή θλίψη. Σε κάθε σπουδαία περίσταση της ζωής τραγουδιούνται τα τραγούδια που της ταιριάζουν. Και τα τραγού-

* Η άρχη στον αριθμό 335.

— Ω, ώ! αν χαθεί κι αυτή ή έλπίδα, άκστέναζε ό δύστυχος Όρέστης, σκυμένος στα βιβλία. Τι θα γενούμε; Τι θα γενούμε; Χωρίς μάτι λοιπόν, χωρίς πόδια, χωρίς χέρια, σακάτηδες και μισερύ και να θέμε να πετάξουμε στις πιο άψηλές κορφές! Πόθαι άετού και φτερά πεταλούδας! Χαχαχά!

Καλήτερα να κλαίει, καλήτερα μες στη μέση να σκίζόντανε τα σωθικά του από τιν πόνο, πκρά να γελούσε έτσι ό Όρέστης.

Έσκυψε. Κάπου κάπου θυμότανε τα λόγια του Γοργία:

— Μοιάζεις με τίν Οιδίποδα που του κάκου φωνάζει του το ένστικτο το τυφλό κι άλάθευτο: «Μή! Μή ζητάς να μάθεις! Κιλήτερα τίποτα να μη μάθεις! Κι αυτός προχωρεί, προχωρεί, άντικρύζει μιά στιγμή την Άλήθειαι και τυφλώεται.

Τα θυμότανε τα λόγια αυτά, που σαν προφητικά φαντάζανε, κι άνατρίχιαζε από το φόβο. Σα νάνοιθε άπάνω από τους ώμους του το ίδιο χέρι που έννοιθε κι ό Οιδίποδας να τότε σπρώχνει από γκρεμό σε γκρεμό. Κι αυτός έσκυψε υποταγμένος κι άνήμπορος κ' έλεγε:

— Τώρα πια αδύνατο να γυρίσω πίσω. Τώρα

πια είναι πολύ άργά. Είναι πολύ άργά.

Κ' έπερτε από γκρεμό σε γκρεμό.

V

Κάποιες μέρες του έρχότανε ή άνάγκη να δει κανένα φίλο του, να μιλήσει, να ξεσκάσει λίγο, να βρει συντροφιά, να πιαστεί από κανένα χέρι για να σταματήσει λίγο στο κατρακυλητό. Ήθελε θόρυβο γύρω του, φωνές, άνοσιες, θεάματα. Και γι' αυτό σήμερα άνέθηκε τη σκάλα ενός γειτονικού του ξενοδοχείου και πήγε στην κάμερα του Δόν Ζουάν. Εΐτανε άνοιχτή και ξεχειλούσε από θόρυβο και τραγούδια και γέλοι και παθητικούς σκυπούς και τινου. Μπήκε μέσα, έκανε τον εΐθυμο, γελούσε ένα άδειο γέλιο που μόνο από το λαρύγγι έβγαίνει και κουβέντιαζε πασιχαρος με όλους. Όλους τους γνώριζε. Εΐτανε Κυριακή σήμερα και γι' αυτό πλήθος είχε συνχτεί στην κάμερα του Δόν Ζουάν και γλεντούσε—παίζανε μαπιολίνο και χορεύανε και λέγανε τραγούδια της Πατρίδας της άλαργίνης. Όλους τους γνώριζε. Καλοί και κακοί άνακατεμένοι. Οι καλοί σπασμένοι και παράμερα, οι κακοί όρθιοι στη μέση, φωνακλάδες κ' εύτυχιμένοι. Νά, ό

Στεφανίδης, νέος σοβαρός και μαρμαζάρης, εύγενικός κι άπογοητεμένος, αισταντικός κι άνικανος. Είναι ζωγράφος και τίποτα δεν μπορεί να έξωτερικέψει. Πνίγεται από την πληθώρα και δε βρίσκει διέξοδο. Σιγά περπατεί, λυπημένα μιλεί, ναυαγεί και δεν ένεργεί. Σπασμένος. Σίμωσε ύστερα ό Όρέστης του Δρακόπουλου—όλο σχέδια, είμαστε νέοι, πρέπει να πάμε μπροστά, κάτι να γίνει για την Πατρίδα. Έργασία! Έργασία! Χτές διάβαζε Βερλαίν, σήμερα Θουκυδίδη, μεθαύριο θα ρηχτεί στην Έπιστήμη του, τη γικτρική, κ' έπειτα στις ζωγραφίες του Λούδρου και στ' άγάλματα, έπειτα τεμπελιά δυό τρεις εβδομάδες κ' έπειτα πάλι Βερλαίν και σχέδια. Όλα άτελείωτα, μισερωμένα, σακάτικα. Ένα κουρέλι άποδώ, ένα κουρέλι άποκει κ' ή ψυχή του άρλεκίνος.

Κ' έπειτα παραπέρα άρχισε την κουβέντα ό Όρέστης σγαλινά, σγαλινά, με ένα νέο κομψότατο κ' ήλιθότατο, πλούσιο και χαροπαίχτη, παγή και κουρασμένο. Μεθαύριο θα γίνει βουλευτής κ' ύπουργός κ' ήρθε στο Παρίσι να σπουδάσει και ξεφυχτα στα χαρτιά, κοιμάται τη μέρα, ξυπνά το βράδι, τρίβει τα μάτια του, κυτάζει το ρολόι, είναι νωρίς στις έξη μόλις και ξανακοιμάται πάλι. Στις

δια γίνονται: έτσι ένα με τή ζωή. Ός και ή μόνη διασκέδαση τών κοριτσιών και τών παλληκαριών, κι αυτή τραγουδιέται, — ή χορός. Στους τόπους που είναι κλέφτες στα βουνά και φατίζουν ακόμα τ' άρματα και δέν κουράστηκαν από τόν πόλεμο οι άνθρωποι, άκοις και πολεμικά τραγούδια, τά κλέφτικα. Στη Σαμοθράκη οι άνθρωποι είναι καλοί, δέν είναι άγριοι, και οι κλέφτες καταγίνονται σε κλεφτές και όχι σε κλεφτουριές. Λύκοι δέν υπάρχουν στο νησί για να τρών τά γιδοπρόβατα, αλλά από ζηλοφθόνια ή ένας τσομπάνης κόβει του άλλου τά γιδοπρόβατα και τά πατά στη θάλασσα ή σε καμιά σπηλιά, για να μη μπορέσει ή άλλος ούτε τή κρέας τους να πουλήσει. Και αυτός πάλι ή άλλος, για να εκδικηθεί κόβει κι αυτός κάμποσα γιδοπρόβατα ή κεινοσού που του έσφαξε τά δικά του και τά ρίχνει στα σκυλιά ή στα ψάρια. Κλέβουν όμως γίδια, και έτσι για τή καλό. Αυτή είναι ή άντρεισούνη τών νησιωτών. Μιά μητέρα που τή είχε παράπονο πως ή άντρας της δέν ήταν άξιος για τέτοια καμώματα εύχόταν τουλάχιστο για τή παιδί της: — «Άχ, πότε να μ' άξιώσει ή Θεός να δώ τή παιδί μου να τή παίρνουνε στο κονάκι με τή βούλια στον ώμο». Η βούλια είναι τή σακκί από κατσικίσιο δέρμα που φορούν οι Σαμοθρακίτες στη ράχη περασμένο από τά δυο τά χέρια, και έχουν μέσα τή φαγι τους. Και τή κονάκι είναι τή διοικητήριο που μένει ή μουντήρης. Είναι στη Χώρα τή κονάκι μέσα στο μισογκρεμισμένο γενοβέζικο κάστρο: ανεβαίνει μια σκάλα κανείς και μπαίνει από μια πόρτα βυζαντινή, με καμάρα. Δεξιά στον τοίχο είναι μια έπιγραφή που φανερόνει πως έναν καιρό κάποιος Παλλακμιδης Γατελούζος, ή Γενοβέζος αυθέντης τής Αίνας και συγγενής τών Παλαιολόγων, δριζε τή νησί και καθόταν μέσα στο κάστρο. Ένας Ιταλός που πέρασε από τή Σαμοθράκη τόν καιρό εκείνο διηγάται πως ήτανε καινούριο.

Κλέφτικα τραγούδια που να τραγουδάν πολέμους με τούς Τούρκους, δέν έχουν οι Σαμοθρακίτες, θά ήταν ψευτιά αν τραγουδούσαν τέτοια. Και τά μόνα που αναφέρουν τούς Τούρκους, τή ένα είναι σά μοιρολόγι και κλαίει τήν ήμέρα του χαλασμού έτσι:

*Σήμερα είναι Τρίτη και πρωτοσταυριά,
δπου μās έχαλασαν οι Τούρκοι τά σκυλιά,
παίρναν τά κεφάλια κι άφίρναν τά κορμιά,
γεμίσαν τά σοκάκια και όλα τά στενά.*

Τή άλλο είναι νυφικό και τραγουδεί τή δοξασιμένη τή σκλαβιά που, κατά τήν παράδοση, ή άγας του νησιού πλάγιαζε πρώτος με κάθε νύπαντρη γυναίκα προτού τήν πάρει ή γαμπρός στο νυφικό κρεββάτι:

*Νά τήν πατρόνα πούρχεται, να τήν που καταβαίνει
Κι άπ' τή φλουρι δέ φαίνεται κι άπ' τή μαργατάρι
Σά σαϊτιά Μακτέζικη, σά λόντρα άρματωμένη.*

*Πέντε ποπάδες τήν κρατοῦν και δέκα γιαντιόροι
Κι άτός τ' ή Γιαντιόραγας κριτά τήν άπ' τή χέρι.*

Οι δύστυχοι οι Σαμοθρακίτες ακόμα δέχονται τή σκλαβιά και τήν υποφέρουν και μονάχα με τραγούδια ξεσκάνουν και με κρυφά λόγια για τούς Τούρκους, που τά λέν αναμεταξύ τους για να μην άκούσει κανένας ξένος και πάει και τούς μαρτυρήσει. Ένας νησιώτης με τή σκιάδι, που διηγούνταν ντόπιες ιστορίες κ' έλεγε πως ήταν ένας παπα-Θόδωρος που σ' ένα τραπέζι που κάθησε μαζί και ή άγας να φάγει, τόν παρακάλεσε τούτος να πει μιάν ευχή και να εύλογήσει. Και ή παπας αφού ελόγησε «τὴν πόσιν και τήν βρώσιν» έξακολούθησε και ειπε, έχοντας στο νοῦ τήν άγασ: «Και γενηθήτω ή έπαυλις αυτού ήρημωμένη και εν τοις σκηνώμασιν οὐκ έστιν ή κατοικιών». Βέβαια ή κρυφή χαρά του παπα-Θόδωρου ήτανε μεγάλη και τρανή λέγοντας αυτά τά λόγια, και άλλι από τούς νησιώτες θά χάρηκαν έπειτα μέσα τους, όπως χαρούμενος και κείνος που μου τή διηγούνταν, μα και πως θά τρώμαξαν τήν ώρα εκείνη μὴν τῦχει και κατάλαθε τίποτε ή άγας! Άλλος παπας πάλι, ένας παπα-Γιώργης εχθήθηκε καλά για τή άρνι ενός άγασ. Κάποιος Σαμοθρακίτης κατοικοκλέφτης ειχε κλέψει τή άρνι του άγασ. Ο Τούρκος αφού γύρισε παντού και δέν μπόρεσε να τή βρει, θυμωσε και πάει στον παπα και του λέει να βάλει άφορισμό σ' όποιον εκλεψε τ' άρνι. Ο παπα-Γιώργης λοιπόν τήν Κυριακή στην εκκλησιά βγαίνει και λέει μετά τή Ευαγγέλιο: «Όποιος έφαγε του άγασ τ' άρνι κόκαλο να μη φανεί». Και αλήθεια δέν έμεινε κόκαλο, όχι όμως του κατοικοκλέφτη, παρά του άρνιου.

Μου ειπε ή Σαμοθρακίτης και ένα καταλόγι που μεταχειρίζονται οι νησιώτες. Λένε: «έγώ δέν είμαι άπ' τούς έφτακόσιους» ή «αυτός είναι από τούς έφτακόσιους» και έννοούν: «έμένα δέ με γελαῦ εύκολα», και «αυτός γελιέται εύκολα». Οι έφτακόσιοι είναι κείνοι που τούς έσφαξαν οι Τούρκοι στον Έφρα στα 1821. Μα και όσοι Σαμοθρακίτες δέ γελάστηκαν

τότε και δέν πήγαν να παραδοθούν στον Τούρκο κι αυτοί δέν ήταν καλλίτεροι από τούς άλλους. Καλή είναι ή πονηριά, μα καλλίτερη είναι ή ανθρωπιά.

Όσα μου διηγούνταν ή Σαμοθρακίτης ήταν σκλάβων και άπραγων ανθρώπων λόγια και καμώματα. Η έξυπνάδα σε μερικά πράματα άκονίζεται όταν βρίσκεται σκλάβος ή άνθρωπος, μα στην κατάργαιά κοντά δέν άκονίζεται και ή περηφάνεια.

Οι Σαμοθρακίτες που παραδέχονταν να πλαγιάζει με τις γυναίκες τους ή άγας πρώτος, και να τούς σφάζουν σαν άρνια χωρίς αντίσταση, οι Σαμοθρακίτες αυτοί δέχονται τώρα κ' έχουν στο νησί τους έναν Άρμένι κομπογιαρνίτη ψευτογιατρό γιατί τή έχει πάντα καλά με τούς Τούρκους και τούς μαρτυρά τί κάνουν και τί λέν οι νησιώτες, βγάζει στο φόρο αλήθειες και ψευτιές, και βρίζει και ξευτελλίζει τούς νησιώτες κάθε μέρα. Τόν δέχονται και γι' άλλο λόγο, γιατί τούς δανείζει χρήματα με τή διαφορά, κ' έχει δεμένους και τούς προεστούς του νησιού. Λένε μάλιστα πως οι τσορπατζήδες αυτοί τόν πρωτοέφεραν τόν Άρμένι στη Σαμοθράκη για σύντροφο στις δουλειές τους, αυτοί τόν βοήθησαν για να βρει πελάτες και αυτός μοιράζονταν τάχα μαζί τους τά κέρδη, και διασκέδαζαν έπειτα μαζί του κουτσοπίνοντας και παίζοντας χαρτιά στα καπηλειά. Τοκογλύφος, γιατρός, ώτακουστής, κατάσκοπος, μεθύστακας, χαρτοπαίχτης και γυναίκας, ή Άρμένης αυτός πολυτεχνίτης γιατρεύει τάχα ανθρώπους και τούς γδύνει, φροντίζει οικογένειες και παίρνει τήν ύπόληψή τους, αγοράζει και πουλεί κάρβουνα σαν τούς τσορπατζήδες του νησιού, και στο εμπόριο αυτό αγοράζει και πουλεί και τούς ίδιους τούς καρβουνιχαράους, άπαράλλαχτα όπως οι τσορπατζήδες που τούς γελοῦν τούς δύστυχους στο ζῦγι τών καρβούνων. Ηρθε τελευταία Ρωμιάς γιατρός να εγκατασταθεί στο νησί και δίνει τά φάρμακα φτηνότερα από τόν Άρμένι, μα οι νησιώτες δέν άφίνουν τόν Άρμένι ψευτογιατρό που τούς έχει μαγεμένους. Μια μέρα που ήταν μαζωμένοι καμιά δεκαριά στο καπηλειό, τούς πέταξα ένα λόγο: — «Είναι ντροπή σας, τούς κάνω, τρεις χιλιάδες πεντακόσιοι άνθρωποι να μην κατάνε να διώξετε με τις κλωτσιές έναν ψευτογιατρό κουτσοπαλιάνθρωπο! Έξερτε πόσα ποδάρια για να κλωτσήσουν έχουνε τρεις χιλιάδες πεντακόσιοι άνθρωποι άμα έχουν και καρδιά!» Τους καλάρεσαν τά λόγια αυτά και ένας γέρος ειπε: — «Για δέ χρόνια που τά φτάσαμε, να μās γέ-

εφτάμια ξυπνά όριστικώς, ντόνεται, βάζει μπριλιαντίνη στα μαλλιά του και στέλνει ένα μπλιετάκι στους φίλους του, στο κρενεϊο, να μη φύγουν γιατί έρχεται.

Ειπε πολλά πράματα του Όρέστη. Ειπε πως χάρηκε πολύ που τόν ειδε άπόψε. Ειπε ακόμα πως ή καιρός γλύκανε λίγο και δέν κάνει πια και πολύ κρύο και γι' αυτό φόρεσε σήμερα, πρώτη μέρα, ένα καινούργιο, άλαφρό πανωφόρι που έκαμε. Αυτό... Και σηκώθηκε περιποιητικώτατος και πήγε τόν Όρέστη στο κρεμαστάρι να δει τή πανωφόρι του. Πόσο μου κόστισε νομίζετε; Όγδόντα φράγκα! Όχι δά! Μα κυάξετε λίγο. Είναι ήγγλέζικο πράμα κ' ή φόδρα του μεταξωτή.

— Έ, τότε τρακόσια φράγκα, τρακόσια πενήντα, τετρακόσια...

— Όχι δά, καημένο. Δέν έχετε καθόλου, βλέπω, ιδέα.. Τί λέτε καλέ;

(— Πνίγομαι! Πνίγομαι! Ός τή λαϊμό, ως τή στόμα ή βόρβορος τής ζωής! Πως σκλεύστε έτσι ήσυχα κι άγελαδίστηκα κ' εύχαριστημένα και πως δέ σποῦν τά μέτωπά σας μέσα στο στενό, τή φριχτό κύκλο τής μαγγανοπηγαδίστικης ζωής! Πνίγομαι! Πνίγομαι!)

— Φεύγετε, κ. Άστεριάδη; Άπό τώρα;
— Πρέπει να πάω σπίτι... Πρέπει να πάω σπίτι...

Που να πάει τώρα; Άν πάει σπίτι, θά βρει πάλι τή Χρυσούλα να σκύφει και να τόν περιμένει και να μην του μιλεί. Φοβότανε να βρίσκεται μαζί της — έπρεπε κάτι να πουνε και δέ μπορούσανε. Ουμήθηκε ξάφνου τή Γοργία κ' έτρεξε ν' ανεβεί στην κάμερά του. Θά του μιλούσε για τή Σοφοκλή και για τούς προγόνους, για τά μνήματα, για τά μαρμαρα τά σπασμένα και θένωιθε πάλι δίπλα του ή Όρέστης τήν ύπεροχή του και τή δύναμη. Η πόρτα τής κάμερας έτριξε δυνατά, ή Γοργίας φάνηκε στο βέθος, γερτός άπάνω στο γραφείο του, να κυτάζει έξαπτικός κάποιον πρματάκι που κρατούσε στα χέρια του. Ο Όρέστης προχώρησε λίγο, έβηξε, μα ή Γοργίας δέν ένοιωσε τίποτα. Είτανε μια πήλινη ταναγραία κόρη που κρατούσε και τή χάρδευε και τά χείλια του μεσανοιγμένα χαμογελοῦσανε και τή φως τής λάμπας έπεφτε ώμο άπάνω στο φαλακρό κεφάλια του και τόνεκε να φαίνεται πιό χλωμό και γέρικο και κάπως και σαν πιό άδειανό.

Τά χεράκια του χαδεύανε σεργά, σεργά, τις δίπλες τών πήλινων φουστανιών, τή βεντάλια που

τήν κρατούσε μαργιόλικα και φιλάρεσκα μπροστά από τή πηγούνι, τά μαλλιά της τά μοιρασμένα από τή μέση, τή μυτίτσα της τή χαρτωμένη κ' ήλληνικιά. Είτανε μια μικρούλικη χωματένια γυναίκοῦλα, που ειχε βγει από τή γις και μιλούσε του Γοργία για τή μεθύστρα άμορφιά και για τούς άτιμικούς μενεζέδες, για τή Σοφοκλή και για τή Μεσόγεια Θάλασσα. Κι ή Γοργίας τήν άκουε κάτω από τή φως τής λάμπας και χαμογελοῦσε κ' ένοιωθε τως τίποτ' άλλο στον κόσμο δέν υπάρχει παρ' αυτός κ' ή κόρη τής Τανάγρας. Τίποτ' άλλο.

Ο Όρέστης στεκότανε και τόν κύταζε και κουνούσε θλιμένα τή κεφαλή του για τή μάταιη άνειροπλάνταχτη ζωή που χνότανε μπροστά του. Σύρθηκε πάλι προς τήν πόρτα σιγά, σιγά, τήν έκλεισε κ' έφυγε και χαμογελοῦσε με ειρωνεία και ψυχοπόνια.

— Χαμένη ζωή... ψθύριζε κατεβαίνοντας τις σκάλες. Άνώφλη... Σπασμένη...

VI

Κι όταν έφτασε στο δρόμο, ή ταραχή του άντι να όλιγοστέψει, ξεχύθηκε σε μάνητα, όλα τά πράγ-

ρουν έναν παλιάνθρωπο να μας βρίζει, να μας δέρνει, να μας μαγαρίζει, να μας φαρμακάνει, και για όλα τούτα να παίρνουμε μεις το φωμί από τα στόματα των παιδιών μας για να το δίνουμε α- τουτου! Μα δε φταίει αυτός; Άλλοι φταίνε». Τόν ρώτησα ποιούς έλεγε; ήταν επιφυλαχτικός σαν ελ- τους χωριάτες και δε μίλησε. Ο δάσκαλος μου ειπε στ' αυτί πως έννοουσε τους μεγάλους του νη- σιού, τους προεστούς.

Η κακομοιριά των νησιωτών αγκατίζει το τσορ- μπατζιλίκι, και οι σκλάβοι τσορμπατζήδες που τρέ- μουν και τη σκιά του Τούρκου βρήκαν πιο σκλά- τους απ' αυτούς να βασανίσουν. Ο λαός δεν είναι τίποτα μπροστά στους τρεις τέσσερις προεστούς. Μπορεί ν' ακούσει κανείς από φτωχούς καρβουνια- ραίους λόγια τέτοια: «Μας έφαγε έλο μας το έχει, μας κατάντησε να δουλεύουμε έλο για δαύτον και να μην τότε χορταίνουμε, τον άχόρταγο; μας κατάντησε να μη χορταίνουμε το κριθαρόψωμο, μας μάδησε...» Αυτοί οι μεγάλοι του τόπου, που είναι και τοκογλύφοι, που έμπορεύονται κίβλας και βγά- ζουν κάρβουνο από το νησί και μάζζουν ζάχαρες, καφέδες κι άλλα καλά, και κανονίζουν την αγορά του νησιού όπως το θέλουν αυτοί, γελώντας στο ζύγι τους καρβουνιάραιους, στο μεροκάματο τους δουλευτάδες, και στην τιμή της κάθε προμάτιας έλους τους νησιώτες, αυτοί που έχουν μαζέψει έ- πάνω τους όλα τα άφθικια και είναι έφφοροι και επί- τροποι και δημογέροντες και όταν τύχει βυζαίνουν και το τοπικό κατάντησε, αυτοί οι ντερεμπήδες τύ- ραννοι του λαού που μόνο τον παρὰ κυτάζουν και την καλοπέρασή τους με τον Τούρκο, είναι σκλάβοι του Άρμένη ψευτογιατρού που είναι δούλος του πε- ρίφημου Άλη, του μόνου Τούρκου που έχει σπίτι στο νησί και είναι παραδοκώρης και ώτακουστής, και κάνει το ταχυδρομείο από το νησί στη Ρούμελη για να μαθαίνει όλα τα νέα, να τα μηνά του μουντήρη. Ένας απ' αυτούς τους τρομερούς τύραννους φοβή- θηκε να χαιρετήσει έναν Έλληνα από την Ελλάδα μην τύχει και τον παρεξηγήσει ο Άλης. Ένας άλλος πάλι ντράπηκε και τον κάλεσε σπίτι του στο φαγι, αλλά για να μην εκτεθεί στοχάστηκε να κα- λέσει και τον Άλη. Είχε βέβαια κι αυτός ο καλό- μοιρος δικαίωμα να τρώγει στα σπίτια των τσορ- μπατζήδων, αφού ήτανε μάλιστα και επίσημος τα- χυδρόμος του νησιού, μα τί χρωστούσε ο Έλληνας από την Ελλάδα να κάθεται να τρώγει ψωμί σ' ένα

έλληνικό νησί με το μόνο Τούρκο κάτοικο του νη- σιού που ήταν και ο επίσημος κατάνηπος;

Άλλος κύριος των νησιωτών είναι ο δεσπότης. Άλλ' αυτός δε μένει στη Σαμοθράκη παρὰ στη Γιουμουτζίνα και στη θάσο που είναι πλούσιο νησί και του δίνει περισσότερα. Στη Σαμοθράκη ο δεσπότης έρχεται το χρόνο μια φορά και μένει δυό βδομάδες όσο για να μαζέψει τα κανονικά του. Άφου του τα πληρώσουν οι νησιώτες, φεύγει ευ- χαριστημένος και δε ρωτάει πιά για το νησί τί γί- νεται. Ο άρχιερατικός του επίτροπος είναι ένας από τους παπάδες του νησιού, Σαμοθρακίτης, απλούς ά- νθρωπος. Που ξέρει αυτός να έδηγήσει και να δι- δάξει το ποιμνί του; Βέβαια τον σέβονται οι νησιώ- τες όπως σέβονται τον κάθε παπά, μα αφού τον χαιρετήσουν ή του φιλήσουν το χέρι κυτάζουν τη δουλειά τους και δεν τον θυμούνται πιά.

Τόση είναι η άνοχη των νησιωτών και η άδια- φορία τους που θ' αφήσουν και άλλους ξένους να έγκατασταθούν στο νησί τους άφου άφινουν και πα- γανόεργεται κ' ένας Βούλγαρος έμπατζής. Ο η- γούμενος του μετοχιού έφερε μάλιστα και θειστά- δες Βουλγάρους μια φορά να θειρίσουν τα χωράφια της μονής. Πώς να μη χανόμαστε άφου και το σπίτι μας καλά καλά δεν ξέρουμε να το φυλάξουμε! Ούτε η θάλασσα που ζώνει το νησί δεν μπορεί να έμποδίσει τους ξένους να το πατήσουν, αν οι νησιώ- τες, άρχοντες και λαός, είναι άνάξιοι.

Και τέτοια είναι η συμπερονοτολογία των άρ- χόντων, είτε δεσποτάδες λέγονται είτε τσορμπατζή- δες, και τόση η δουλοπρέπεια του λαού, που θα κταντήσαι ούτε να κυβερνιόμαστε πιά μοναχοί μας να μην είμαστε άξιοι. Οι νησιώτες, μη όντας ευ- χαριστημένοι μ' ένα μουντήρη, ένα λιμεναρχή και πέντε χωροφύλακες, γύρεψαν από την κυβέρνηση και άξιωματικό γιατί φαντάστηκαν πως άξιωματικός και μόνο άξιωματικός θα τους γλυτώσει από τη ζη- λοφθόνια και την κλεψιά. Ο άξιωματικός ο Τούρ- κος πήγε, και οι Σαμοθρακίτες τώρα τραβούν το διάδολό τους και μαδούν τα μαλλιά τους μην ξέ- ροντας τί να κάνουν για να τον ξεφορτωθούν. Μπο- ρει σε λίγο έμως να καλέσουν και το Σουλτάνο τον ίδιο στο νησί τους να τους γλυτώσει από τον άξιω- ματικό! Ποιός θα τους δρμηνήψει; ο δεσπότης που για να μαζέψει τα κανονικά του φέρνει διαταγή από τη Ρούμελη να μεταχειρίζεται στην άνάγκη και τη βία τη στρατιωτική, για οι τσορμπατζήδες που για

τα συμφέροντά τους όχι μονάχα Άρμένηδες και Βουλγάρους μπορούν να φέρουν στο νησί, μα και το διάβολο τον ίδιο σύντροφο να κάνουν; Όσο για το δάσκαλο ούτε λόγος να γίνεται. Όταν οι δά- σκαλοι ενός έθνους δλάνερου μα γλώσσα έκαναν σκοπό της διδασκαλίας τους ενώ η γλώσσα είναι μο- νάχα όργανο κάθε διδασκαλίας, και όταν μονάχα γνώσεις πολλές να μεταγγίσουν νομίζουν χρέος τους και αυτό το λέν παιδεία, — οι δάσκαλοι του έθνους αυτού είναι χρωκοπημένοι. Και ο δάσκαλος της Σαμοθράκης σ' ένα σπίτι σπίτι άποκοίμισε τα παραριγμένα νησιωτόπουλα με διάφορα ύπνωτα λόγια, άναγνώσιμα και άποστηθίσματα. Τα είδα τα κακόμοιρα τα μάτια τους άστραψαν οα με αντί- κρυσαν και διφούσαν λές, για κάτι καινούριο, τα να άποζητούσαν άρχηγό να τους όρσει.

Όσο οι Ρωμιοί κανονίζουν τις δουλειές τους μο- ναχοί τους και άναματαζύ τους τόσο λιγώτερο χώ- νεται στη μέση ο Τούρκος. Άμα καταντήσουν πιά να μην μπορούν ούτε να κυβερνηθούν οι ίδιοι, τότε μπορεί να χάσουν και την έλληνική τους ύπσταση. Όσο γίνονται πιο άνίκανοι να αυτοδιοικήθούν τόσο περισσότερο δίνουν άφορμή του Τούρκου ή όποιου άλλου να άνακατόνεται στη ζωή τους και να τους κυβερνά αυτός.

Άκουγα έναν κεχαγιά που διηγούνταν μια ιστο- ρία, καθόμμενος μ' έναν άλλο σε κάποια βράχο ψηλό επάνω στη θάλασσα: Ένας τσαούσης έδερνε έναν κεχαγιά και αυτός άφινε τον Τούρκο να τον δέρνει έλπίζοντας πως θα έρχόταν να τον γλυτώ- σει ο κύριός του. Μα ο κύριός του δεν ήλθε, και πού αυτός να σηκώσει χέρι! Έμεινε ο κεχαγιάς με την έλπίδα και έτρωγε το ξύλο το άλύπητο. Τέλος τον άφησε μισοπεθαμένο ο τσαούσης.

Άκούοντας την ιστορία αυτή δεν ξέρω πως και γιατί στοχάστηκα όλο το έθνος με τους Πατριάρχες του και τους Κυβερνήτες του, που τρώγει μπάτσους κάθε μέρα και ώρα και σωπαίνει και δε σηκώνει χέρι παρὰ προσμένει τους μεγάλους να έρθουν να το γλυτώσουν. Ηρθε ο Τούρκος στην Ελλάδα και άρχισε να τη χτυπά. Αυτή, αντί να άντισταθεί και να χτυπήσει, γύρισε και κύταξε πότε θα έρθουν οι κύριοί της — οι μεγάλες δυνάμεις — να τη γλυτώ- σουν. Μα οι κύριοί της δεν ήρθαν και έμεινε η ά- μοιρη με την έλπίδα και έλο τη χτυπούσε ο Τούρ- κος. Όταν πιά έφτασε το σκοινί στο κόκκαλο και από τον Τούρκο το κράτος το Έλληνικό πήγε να

ματα γύρω του τότε εξαγριεύει. Ο ρυθμός της ζωής τους δεν πήγαινε σύμφωνα με το ρυθμό της ψυχής του. Είτανε πιο άργός, πιο μονότονος, πιο μετρημένος. Οι άνθρωποι γύρω του σκεύανε ήσυ- χοι, ήσυχοι, μερικοί ευχρηστημένοι, με δλιανοί μένα, όλοφάρμακα τα πρόσωπα, με σώματα προ- κλητικά χορτασμένα και με πούρα στο στόμα. Σα- λεύανε σιγά, σιγά, για να χωνέψουν. Κι άλλοι δίπλα τους σερνόντανε σκυφτά, χλωμοί από την πείνα και την κούραση. Και δε μιλούσανε. Και δε σφιγγανε τις γροθιές τους έλοι μαζί, μίαν έκδική τρα και δικαιοδώρα Νύχτα και να γκιεμίσουνε την Κοινωνία αυτή που τους τσάκιζε, — μόνο κρυφά και ύπουλα, σαν κοστόρι, κιοτήδικα ύπουλοίανε και κάτω από το χόμα με την κοιλιά νυχτογλιστρού- σανε.

— Θέ μου! Πώς μπορούνε και σκεύουν έτσι ήσυχα! Πώς μπορούνε!

Νέοι διαβαίνανε μπροστά από τον Όρέστη κ' είχανε άλαμπραστία τη γυναίκα που αγαπούσανε κ' είχαν ήρεμοι και δεν τρέμανε και δε τσαντάζαν τα κορμιά τους από την άπεραντη πίκρα του γλυ- κότατου σκαμού.

Διαβαίνανε ήσυχοι, λές κ' είχανε άπομάτιαλα

την όμπρέλα τους ή κανένα βιβλίο άνούσιο και δε σφιγγανε το αγαπημένο χέρι, έσκαμε να το κάμουν να πονέσει και δεν τρέχανε να πανε γρήγορα σπίτι και να δαγκοφιλήσουν τα χείλια αυτά, που άδριο θα δίνονται σε άλλον, που μεθαύριο θα δίνονται στο χόμα και δε σαπίζουν...

Πήγαινε ο Όρέστης σπίτι του κι άναταραζό- τανε σύκορμος. Τί λοιπόν ρυθμός είναι ο ρυθμός αυτός της ψυχής τους; Κ' ήθελε ο Όρέστης να έναρμώσει όλες τις άλλες ψυχές με την ψυχή του. Κ' ήθελε κ' άνοιξει τα χείρια του και να σπρώξει όλα αυτά τα πλήθη σε τρέξιμο διουσιακό και να φυσήσει μέσα τους τους βοριάδες που φυσομανούσαν στην ψυχή του και να τους βροντοφανάζει:

— Τρέξτε! Κουνηθείτε, ζήστε, άλαλάξτε, ά- πλώστε τα χείρια σας, άνοιξτε τις πόρτες και τα παραθύρια της ψυχής σας για να έμπει ο άέρας ο δρι- μής του βουνού με το άγριο θυμάρι και το λιούρι το έξωφρενικό με τα φριχτά θειρά και τα λευκά τα κρίνα!

Όταν έφτανε πιά σπίτι του ο Όρέστης, η Χρυσούλα περίτρομη άντίκρυζε τη χλωμάδα του προσώπου του και των χειλιών του την άνατριχίλα. Έκανε ένα βήμα προς τον Άγαπημένο και τα ρο

δοδάχτυλά της τρέμανε, άπολαχτρώντα, ν' άγγί- ζουνε το μέτωπο του Όρέστη, το βρεχσκιωτο, και να διώξουν άποπάνω του τη νύχτα.

Σηκωνότανε. Όρθια περίμενε μπροστά του ένα λόγο γλυκό να της πεί και να ξεσπάσει η μπόρα της τρυφερότητας και της άνωπταχτής αγάπης που την έπνιγε. Ένα λόγο μόνο. Ένα τίποτα. Άς είτανε κ' ένα χαμόγελο μόνο.

Ο Όρέστης έβλεπε τα μάτια της τα κατα- κόκκινα και της έλεγε:

— Καημένη Χρυσούλα, εκλαψες πάλι.
(— Σπασμένη και τούτη. Δέν έχει θέληση, δεν μπορεί ν' άντισταθεί... Ένα χαρτενίο καθαράκι είναι άπάνω στα κύματα της ζωής).

— Καημένη Χρυσούλα, εκλαψες πάλι.
Κ' είτανε ευτυχιμένη τη βραδιά εκείνη η Χρυσούλα.

Γιατί άλλες μέρες έρχότανε, δεν την κύταζε, δεν της μιλούσε, έσκυφε μόνο στο βιβλίο του, στην «Καινή Διαθήκη» του κ' έσθηνε κ' έγραφε νευρι- κός ως τα μεσάνυχτα.

Τα μεσάνυχτα σηκωνότανε κ' έφευγε. Άπόψε, για πρώτη φορά, λίγο έλειψε να σπά- σει από τη χαρά ή καρδιά της Χρυσούλας. Ο Όρέ-

χαθεί έλότελα, τότε πρόφτασαν οι κύριοι του και τον Τεόφρο τον σταμάτησαν και σε γλύτωσαν, ώ Έλλάδα σκλάβια, ανάξια να ζεις ελεύτερα και να λυτρωθείς; σε γλύτωσαν, ώ λαέ κακομοιριασμένε, ώ ψευδοβασίλειά, ώ πρωθυπουργέ ραγια, ώ άρχοντες τιποτένιοι, σας γλύτωσαν και σας έδωσαν έπειτα χειροπόδαρα.

Ο σκλάβος μνήσκει πάντα σκλάβος του έποιανου κυρίου, έξόν αν μπορείς μόνοι του να λυτρωθεί. Κι αν δεν μπορείς τότε από μια σκλαβιά περνάει σ' άλλη, ως που να φτάσει στο τελευταίο σκαλοπάτι της κατάντιας του. Και αυτή είναι ή ζωή του κάλιο να ξεψυχοῦσε.

Μά στη γη επάνω πάντα θά υπάρχουν σκλάβοι και ελεύτεροι.

(Ακολουθεί)

ΙΔΑΣ

ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ

Σύνα, κ' ή μέρα τίναξε κατά το χάος της νύχτας Τήν πέτρα που τ'α λυμπερά τ' αστέρια φευγατίζει, Στοῦ Κυνηγοῦ τ'ς Ανατολής τ'α φωτεινά τ'α βρόχια Ο πύργος του Σουλτάνου μας ήζ, δες πῶς σπαρταρίζει.

Τ'α εἶδωλα αὐτά που λάτρευα τόσον καιρό με πόνο Φεύκτη δόξα μουδωκαν στα μάτια τῶν ανθρώπων Σ' ένα ποτήρι ανάβηθο μου πνίξαν τήν τιμή μου Και τῶνομά μου πούλησαν για ένα τραγοῦδι μόνο.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΟΛΙΩΤΗΣ

Υπό τήν Υψηλήν προστασίαν τῆς Α. Μ. του Βασιλέως

Α Κ Α Δ Η Μ Ι Α
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ καὶ ΕΜΠΟΡΙΚΗ

Εν Ἀθήναις (Πλατεία Κάνιγγος)

Εγκεκριμένη δια του από 29 Ιουλίου 1894 Β. Δ. Σχολαί τεχνικῶν σπουδῶν ανώτεραι :

ΕΜΠΟΡΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΓΕΩΡΓΙΚΗ, ΜΗΧΑΝΟΥΡΓΙΚΗ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Φοίτησις διετής.

Εναρξίς μαθημάτων τῆ 15 Σεπτεμβρίου.

Πρόγραμμα αποστέλλεται δωρεάν.

Γίνονται δεκτοί μαθηταί.

στης τήν κύταξε απόψε. Κι έχι μόνο τήν κύταξε, μά και τῆς χαμογέλασε και τῆς είπε :

— Που και που πήγες, Χρυσούλα ;

Ανατινάχτηκε ή Χρυσούλα από μιαν ανεκκλήλητη χαρά. Όλο της τό κορμάκι αναγάλλιασε. (—Πόσο είσαι καλός, Ορέστη μου, πόσο είσαι καλός !) Αρπαξε τ'α χέρια του, τ'αβαλε, όπως συνήθιζε, απάνω στα στήθια της και είπε :— Αλήθεια, σ' ενδιαφέρει, Ορέστη μου, που πήγα ; Αλήθεια ; Αλήθεια ; Νά που πῶ. Όλο μου τόν περίπατο να σου τόνο πῶ, αγάπη μου. Πήγα στα μαγκζιά ν' αγοράσω καινούργιες κυρτίνες, καλοκαιριάτικες, για τήν κάμερά μας. Μά δε βρήκα. Πέρασα ύστερα από τό Πανεπιστήμιο να δω αν είσους εκεί Να σε δω μόνο απόμακρα, χωρίς να με δεξ; και να φύγω. Μά δε σε βρήκα. Μιά αγωνία με κυρίεψε. Ηθελα να σε δω, να σε δω !. Και πέρασα...

— Σώπα, σώπα, καημένη Χρυσούλα. Έχω να έργαστώ τώρα. Αρνή με, να χερεις !...

Τ'α χέρια της πέσανε κομένα. Έσκυψε πάλι τό κεφάλι ή Χρυσούλα και σύβηκε στη γωνιά και κάθισε. Έπιασε τό κέντημά της και δεν έβλεπε τίποτα. Από τ'α μάτια της ζεστά πέφτανε τ'α δάκρυα. Κι όλη τή νύχτα εκείνη άφουγκραζόντανε

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για τήν Ἀθήνα Δρ. 8.— Για τίς Ἐπαρχίες Δρ.

Για τό Ἐξωτερικό Φρ. Χρ. 10.

Για τίς Ἐπαρχίες δεχόμεστε και τρίμηνας (2 Δρ. τήν τριμηνία) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής α δε στείλει μπροστά τή συνδρομή του.

10 λεπτά τό φύλλο λεπτά 10

Τα περασμένα φύλλα του Νουμά πουλιούνται στο γραφεῖο μας στη διπλή τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κίσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ἰπ. Οικονομικῶν, Σταθμός Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμός ὑπόγειου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), στο κίσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεῖα Ἐστίας Γ. Κολάρου κα Σακέτου (ἀντίκρυ στη Βουλή).

Στήν Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πραχτορεία τῶν Ἐφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλεῖο του κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἀσκοπεσ φοβέρες—Τ'όγδοο—Οι νέοι μας—Ραγιάδες, ραγιάδες !—Οι επαρχίες.

ΜΑΣ είπανε πῶς μερικοί του «Στρ. Συνδέσμου» στενωχωρήθηκαν με τ'α «Παραγραφήκια» του περασμένου φύλλου και θά μας ζητήσουνε, λένε, λόγο και θά μας εμποδίσουνε να γράφουμε πιά λεύτερα τή γνώμη μας. Δεν τό πιστεύουμε. Όσο κι α μυρίζει τρομοκρατία κάποια δήλωση του «Στρ. Συνδέσμου» που δημοσιεύτηκε τήν περασμένη βδομάδα στο «Χρόνο» για τίς εφημερίδες που σκοιάζουνε τήν πολιτεία του «Στρ. Συνδέσμου», εμεις εξακολουθούμε να πιστεύουμε πῶς ζούμε ακόμα κάτω από Σύνταγμα και πῶς είμαστε λεύτεροι να γράφουμε λεύτερα τή γνώμη μας.

Αν έρθει αύριο ο κ. Ζορμπάς, ή όποιος άλλος από τό «Σύνδεσμο» και μάς δηλώσει επίσημα πῶς όλα «δῆθεν» υπάρχουνε σήμερα (δῆθεν Βασιλεία, δῆθεν Βουλή, δῆθεν Κυβέρνηση, όπως δῆ και υπάρχουνε για να σκεπάζουνε, σαν μπαλωμένο πάπλωμα, τή Διχτατορία, πρώτοι εμεις θάν του φωνάξουμε Ζήτω και πρώτοι εμεις θά κανονίσουμε τό δρόμο τῆς πέννας μας παράλληλα με τ'α σύμφεροντα του σπαθιού.

Να μάς τό πουνε όμως λεύτερα, καθαρά, παλη-

κ' οι δύο, σκουμένοι στα στήθια τους απάνω, τό κατακλύσιμά τους. Είχανε σαν δυό πέτρες στρογγυλές ρηγιμένες από τήν κορφή ορθοστάτου βουνού. Πόσο αρμονικά καταχτυποῦν, αντιστοιχίζουνε και πέφτουν με πηδήματα εἴθιμα, σκερτσίζικα, τρελά ! Σά να χορεύανε. Από γκρεμό σε γκρεμό.

VII

Τώρα πιά, τώρα πιά, βῆμα δε μπορούσε να κάμει στη ζωή ο Ορέστης χωρίς να σκοντάψει και να πέσει και να καταπληγωθεί. Κομικτότατα καβέλα απάνω τῆ νερσοτακίστρα Χίμαιρα, σημειωμένος στο μέτωπο με τή σφραγίδα τῆς άποτυχίας και του χαμού. Κ' οι άνθρωποι συναχτήκανε γύρω και κυτάζανε τό αλλόκοτο τέρας και γελοῦσανε και του ρήγνανε πέτρες. Τί πράμα είναι αυτό και φορετ τήν αποκριάτικη αυτή, με χρυσόχαρτο τυλιγμένη περικεφαλαία, και τ'α κουδουνάκια αυτά τ'α φασουλίστικα και τ' αρεκλινικά μεσαιωνικά ρούχα ; Και πῶς φρυμάζει έτσι ανήμπορο να περπατήσει στις κακοβολίες τῆς γῆς και θέλει να πατήσει απάνω από τ'α κεφάλια τῶν ανθρώπων και να πηδήσει από στέγη σε στέγη και σκουντά στον κάθε τοίχο και

καρδία κι όχι με μασημένα λέγια, γιατί και τό επί τέλους Ἐπανάσταση δεν έγινε ίσαμε σήμερα, όπως ή δική μας, δίχως ναποκοτάει να πει λεύτερα κείνο που ζητάει να κάνει (αν ξερεί κι αυτή τί ζητάει) και κείνο που σ'αλλογίζεται.

Ο Τυπάλδος εδειξε περισσότερη ειλκρίνεια και περισσότερη παληκαριά γιατί τελάλανε λεύτερα τίς ιδέες του.

*

ΚΑΙ ἔγδοο Ἰπουργεῖο. Ἄ δε βγει κι αυτό ξεχωρταλωμένο από τό Ἰπουργεῖο κεφάλι κι α δε λειτουργήσει κι αυτό σαν τ' άλλα ἔργα ελευτά κι αξιολόγητα ἀδεργάκια του, κάτι μπορούμε να ελπίζουμε.

Η γεωργία, τό εμπόριο, τ'α δόση, τρεις σπουδαίοι πλουτοφόροι παραγοντες τῆς χώρας, παρηρηγμένοι ίσαμε τώρα, θά βρουν επιτέλους τόν έπίσημο προστάτη τους.

Μά θάν του βρουνε ; Νά, ο κόμπος. Μήπως ή Παιδεία λ. χ. βρήκε κόμπος τόν προστάτη της, αν και υπάρχει Ἰπουργεῖο τῆς Παιδείας από τότε που έγινε τό Ἐλλ. Κράτος ; Φοβούμαστε πῶς και τ' ἔγδοο Ἰπουργεῖο, α διοριστεί και σ' αυτό κανένας Ἰπουργός τόσο κατάλληλος όσο κατάλληλος είναι σήμερα στο Ἰπουργεῖο τῆς Παιδείας ο κ. Ζοίμης, θάγει ένα λούσο περιττό και θά ωφελήσει τόσο, όσο θά μπορούσε να ωφελήσει κ' ένα κεφάλι φαλακρό αν του κολλήσει πινου με ψυρόκολλα δυό τριγες.

*

ΑΧ και να γινότανε κείνο που ονειρεύεται ο Ἐρτάλιώτης—ένας σύνδεσμος από νέους που να δουλέψει για τήν αληθινή ξεκαγίνηση ! Μά που νέοι και που όρεξη για ζωή, για δράση, για δουλειά σοβαρή ! Βγαίνει ένα περιοδικό από νέους εἰδῶ, ή «Δάφνη», και μυρίζει δέκα μιλια μακριά γεροντική υούβλα και σοβαροσύνη κομική.

Τό ξεχείλισμα τῆς Νιότης . . . Η στήμα της ζωῆς καλοδουλωμένη μήπως, για τῶνομα του Θεού, και ξεχείλισει και χερει έτσι σκοπο ο ζωτικό; χυμό; που χρειάζεται για τ'α ψευδοκόρτε και τ'α κουτσοτραγοῦδα !

Αξιωματικός; Έχουμε, αφού τ'α κουτσοκαταφάνε να κάνουμε μισή επανάσταση. Νέους όμως δεν έχουμε, δεν αποτήσαμε ακόμα—νέους δηλ. ζωντανούς που να μεθῶνε με τ'α μεγάλα ιδανικά και να σπρώχνουνε τή ζωή λίγο πιο πέρα από τ'α κυνηγητό τῆς όμορφης μοδιτρούλας κι από τ'α ξενούχια στο καφασαντίαν.

Κ' έτσι τ' α Ὀνειρο του Ἐρταλιώτη, φοβούμαστε πῶς θά μένει για πάντα όνειρο.

*

ΣΤΗ ἀδήλωση του «Στρ. Συνδέσμου» που ζητούσε να βάλει γκέμι στις εφημερίδες, απαντήσανε με παληκαριά δυό εφημερίδες, οι «Αθήναι» και τό «Σκρίπ», με τέτιι παληκαριά που αναγκάσαν τό «Σύνδεσμο» να ξεαναδηλώσει πῶς παραξηγηθήκανε ή πρώτη του δήλωση. Οι άλλες ἔρη

πληγώεται και πάλι παίρνει φόρα και ξενασκουντά και πέφτει ;

Βῆμα πιά δεν μπορούσε να κάμει ο Ορέστης απάνω στη ζωή. Μιά τραχίτατη αντιπάθεια ενοιαθε για όλα τ'α κανονικά και μέτρια και λογικά τῆς ζωῆς. Δεν μπορούσε να τ'α υποφέρει. Δεν μπορούσε να περτατεί απάνω στο χῶμα, να κουβεντιάζει ἥρεμα και μετρημένα, χωρίς ἔξαψες κ' ύστερη σμούς, να περιοριστεί σ' ένα κλάδο επιστημονικό και να στενέψει στα πραγματοποιήσιμα και δυνατά, τή φιλοδοξία του τήν παιδιζαλήστικα απειθαρχητη κι άγύβταγη.

Και γι' αυτό έπεισοδία μικρά και συνηθισμένα, από εκείνα που καθμερέα με; τυγχίνουν στη ζωή, αντιχτυποῦσανε μέσα του, σ'α χάλκαμοι.

Τήν ἔρχόμενη μέρα είχε συναντηθεί μ' ένα φίλο του δικηγόρο. Κάμανε μερικά βῆμακα μαζί. Ο δικηγόρος πήγανε στο καφενείο, ο Ορέστης στο Μουσείο. Ο ένας είτανε βορυσώδης κ' εύχαριστημένος, ο άλλος χλωρός κι ανήσυχος.

— Κ' είσαι τελείως εύχαριστημένος ; Δε σου λείπει τίποτα από τή ζωή ; τίποτα ;

— Τίποτα ! Τί να μου λείπει ; (Τ'α μάτια του δικηγόρου στραφταλίζανε από τήν περηφάνεια) Έχω

μερίδες τὰ χρειστήματα κι ἀρχινήσανε τούς τριμενάδες, τὰ καλοπίσματα, τις τρεμούλες.

Ὁ τύπος, λένε, ἀντιπροσωπεύει τὴν κοινή γνώμη. Φαντάζεστε λοιπόν, ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ, τί φοβιταῖρα καὶ δουλόφρονη καὶ σαχλή πού εἶναι ἡ κοινή γνώμη τῆς χώρας μας.

Ραγιάδες, ραγιάδες!

*

ΚΑΙ οἱ ἐπαρχίες; Ὡ, ἐκεῖ δὲ εἶναι κι ἂν εἶναι πού χάνει κανεὶς τὸν μπουσούλα. Ἀδύνατο νὰ νιώσεις τί θέλουν καὶ τί δὲ θέλουν. Τὴ μὴ μέρη λ. χ. χειροκροτοῦνε γιὰ τίς εἰκονομίες πού τὰ γίνουσι καὶ τὴν ἄλλη μέρη ἀγριεύουσι καὶ φοβερίζουσι γιὰ τὴν τὴν σὴν σὴν σὴν ἡ Κυβέρνηση τὸ Πρωτοδικεῖο ἢ τὴ Νομαρχία τους.

Μὰ ἂ δὲν ὑπάρχει δὴ, στὴν πρωτεύουσα, λεύτερη καὶ φωτισμένη κοινή γνώμη, στίς ἐπαρχίες ἀκόμα λιγότερο. Ἐκεῖ τὴν Κοινή Γνώμη τὴν ἀντιπροσωπεύουσι καὶ τὴν ἐξομεταλλεύουσι καὶ τὴν τραβοῦνε σὰ βῆδι στὸ μακελαῖο δὴ τρεῖς ψωροκοματάρχες κι ἄλλοι τόσο πατριδοκάπηλοι.

Φωτισμὸς τοῦ λαοῦ, ψυχικὸς καὶ πολιτικὸς ἐξοκλαδωμὸς του—Νά, ἡ βάση τοῦ ξαναγεννημῶ μας κι ἀπὸ καὶ δὴ ἐμπρὲς νάρχινῆσι ἢ ἐπανάστασι. Μὰ ἡ ἐπανάστασι, ἡ δικιά μας φρόντισε γιὰ τὸ κεφάλι κι ἔφρισε τὰ ποδάρια παραλυμένα καὶ τρεμουλιάρικα. Καὶ δίχως ποδάρια, μαθεῖς, οὗτο τὸ πὸ γερὸ κεφάλι μπερδεῖ νὰ βσταχθεῖ.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ἄς μὴ συχωρεθεῖ στὴν ἀρχὴ μὴ μὴ μικρὴ λοξοδρομία ἀπ' τὸ θέμα.

Ὁ κ. Σ. Π., κηταποκοπὴ ἀπολογητῆς ἐνὶς ποιητῆ, πού τὸ μῆμα νὰ μὴν τὸν θανάτω, μεταξὺ στὰ πολλὰ πού μὴν κατηγορεῖ, ἐκφράζει καὶ τὴν ἀπορία πὼς ἐνῶ ἀναγνωρίζω στὸν ποιητὴ ποιητικὴς ἀρετῆς, ὅμως δὲ βρισκῶ ὠραῖο τὸ ἔργο του. Ἐνα ἔργο, λέει, εἶναι ἡ ὠραῖο ἢ ἀσκημοῦ μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει. Μὲ τέτοιο αἰσθητικὸ κανὼνα ἀπλοποιούνταν βέβαια ἡ κριτικὴ καὶ δὲν ἀπέμενε μέσος ὅρος ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴν καταδικὴ ἐνὶς ἔργου τέχνης. Δυστυχῶς ὅμως καὶ γιὰ τοὺς κριτικούς καὶ γιὰ τοὺς ποιητῆς φαίνεται νὰ μὴ εἶναι τόσο ἀπλὸ τὸ πράγμα. Ἡ ποιητικὴ ἐφεύρα φαίνεται νὰ μὴ μπερδεῖ νὰ κάμει τόσο εὐκόλα τὸ θάμα τῆς δίχως νάβρει καὶ τὴν ταιριασθὴ τῆς ἐκφραση, νὰ μὴ μπερδεῖ νὰ φανερωθεῖ τέλεια δίχως νὰ καταφέρει νὰ ὑποτάξει τὴν ὁρμὴ τῆς στὸ νόημα τῆς τέχνης, καθὼς τὸ ἤθελε ὁ Σωλομῆς. Στίς μεγάλες, τίς δυνατῆς ἰδιοφυῆς ἴσως νάβει ἀπλοστερη καὶ πὸ ὑποσυνείδητη ἢ διαδικασίαν πού φέρνει στὴν

τεχνικὴ ὁριμότητα, ἴσως νάβει πὸ εὐκόλος ὁ δρόμος πού τὴν ὁδηγεῖ νὰ γνωρίσει τὴν καθυτὸ φύση τῆς καὶ τὴν προφυλάει ἀπ' τὸ παραστράτισμα πὲ μονοπάτια ἀταίριαστα μὲ αὐτὴ, σὲ σφιχτὲς εἴτε ζῆνες εἴτε ἀνώτερες ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς. Τὸ νὰ νιώσει ἕνας τεχνίτης τὸ φυσικὸ, τὴ μπόρεση καὶ τὴν ἔκταση τῆς ἰκανότητάς του κι ἀπάνω σ' αὐτὰ νὰ πασκίσει νὰ μπερδεῖ στὸ νόημα τῆς τέχνης εἶναι κατορθώματα, πού τὰ συμπαθεῖ κανεὶς καὶ τὰ θαυμάζει στὸν τόπο μας σὲ ποιητῆς σὲ τὸ Μιχίλη, τὸν Πορφύρα, τὸ Γρυπάρη. Τὸ ἀντίθετο ἀπ' αὐτὰ, τὸ πάτημα δηλ. σὲ περιοχῆς ἀταίριαστες μὲ τὴν ποιητικὴ ἰδιοφυῆ, τὸ τέντωμα σὲ σφιχτὲς ἀνώτερες ἀπὸ τὴ φυσικὴ ἰκανότητα καὶ δύναμη καὶ τὸ πάσκιμα νὰ παρασταθεῖ τὸ παραστράτισμα αὐτὸ σὲ τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς τέχνης εἶναι ἀδυναμίες πού μὴς θλίβουσι σ' ἕναν ποιητὴ καθὼς ὁ Παλαμῆς κ. αὐτὴ τὴν ὄψη τῆς ποίησης καὶ τῆς κριτικῆς τοῦ Παλαμῆ ὀνόμασα, κ. Π. Φλ., (ἴσως μ' ἔχει πολλὴ ἐπιτυχία στὸ χερκχρητισμὸ) ἀντιποιητικῆς τάσεως. Πὼς μὲ ἔλη τὴ μὴ συμπάθειαν μου στὴν ἀνάποδη ὄψη τοῦ ἔργου τοῦ Παλαμῆ, μὲ ὅλη τὴ ριζικὴ μου ἀντιλογία τόσο στὴν ποιητικὴ ὅσο καὶ στὴν κριτικὴ ἐκδήλωσή τῆς, δὲ φτάνω ὡς τὸ νὰ μὴν ἀναγνωρίσω τὴ μεγάλη ἀξία τῆς θετικῆς ὄψης τοῦ ἔργου του καὶ δὲν πάβω νὰ τὸν ἐχτιμῶ σὲν πρῶτο μὲς στοὺς πρῶτους σημερινούς ποιητῆς μας, εἶναι, νομίζω, μὴ ὁμολογία πού δὲ θάνατι ἀρκετὴ μόνον γιὰ κείνους πού κριτικὴ καὶ τέχνη δὲν ξιθγαίνουσι ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς προσωπολατρίας καὶ τοῦ do ut des, πού ἐναντίον στὴν ἐλεύθερη ἐπιρροή του γίνονται οἱ ἴδιοι ἐπαναστάτες στὴν πολιτικὴ. Ἄν μερικοί, ἀπὸ ὑπερβολικὸ ζῆλο νὰ βροῦν μεμάλους ποιητῆς στὸν τόπο μας καὶ στὸν κεντρὸ μας, ἔφτασαν ὡς τὸ σημεῖο νὰ κατατάξουσι τὸν ποιητὴ τοῦ «Δωδεκαλόγου τοῦ Γούφτου» κοντὰ στὸν ποιητὴ τῶν «Ἐλευτέρων πολιορκημένων», ἢ τὸ μῆμα αὐτὴ ὅσο ἀπ' τὸν μὲρος δείχνει τὸ λίγο σεβασμὸ καὶ τίς λιγότερες ἀκόμα ἀπαίτησε πού ἔχουσι ἀπ' τὴν τέχνη, ἀπ' τὸ ἄλλο δὲν ἔχει ἄλλο ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὸ νὰ πληθαίνει τοὺς Μπάβιους καὶ Ναϊβίους καὶ νὰ θρέφει τὴ σύγχυση στὴν ἀντίληψη τῆς τέχνης ὡς τὸ σημεῖο πού κάθε ἀσυνάρτητο ἔκταμα νὰ παρουσιάζεται γιὰ ὀμνητικὸ πέταμα, κάθε συγχυσμένο ξαφνισμὸ ἀπὸ τὸ φαινόμενον τῆς ζωῆς νὰ περᾶει γιὰ νὸ μεγαλομῆμα ἀντίκρουσμά τῆς, κάθε ἀδυναμία ποιητῆ πού νὰ φτάσει μὴ πλαστικὴ ἐκφραση καὶ νὰ

ὑποταχθεῖ σὲ μιὰν ἐνότητα καὶ ἀρμονία νὰ τυμπανίζεται σὲν πλούσια ζωῆ, μεγάλη ἐμφάνιση πού ἐρχεται νὰ ταραξεί τὰ περκαδεγμένα. Τὸ ζετύλιμα στὴν κατάντια αὐτὴ εἶταν ἀναπόφευκτο. Ὅταν στὴν ποίηση τὸ γνήσιο καὶ τὸ ἀληθινὸ τὸ ἀντικαταστάσει ὁ κούφιος καὶ μεγαλόβροντος λόγος καὶ τὸ αἰσθητικὸ κ' ἡ εἰλικρίνεια πισοδρομᾶν στὴν εὐκολία τῆς ὑπόκρισης καὶ τῆς χειρονομίας, φυσικὰ καὶ στὴν κριτικὴ, πού ἀπακκομπάει σὲ παρόμοια περκαδέση τῆς τέχνης, κάθε προσπάθεια γιὰ λογικὸ ζήτημα θὰ κάμει τόπο στὰ χοντρά λόγια καὶ σταδύρια καλοσύνη τῆς κίνησης νέων ρυθμῶν, τοῦ ξαφνισμοῦ ἀπὸ νέες εἰκόνες, ἀπὸ θαυμαστὰ πανοράματα τοῦ Εἴναι καὶ τὰ παρόμοια. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὅσο ἡ ζωὴ εἶναι κίνηση κι ὁ ρυθμὸς κ' ἡ εἰκόνα τῆς ἀλλάζει, ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ δὲ μπερδεῖ βέβαια νὰ μὴν ἐπηρραεῖ καὶ τὴν ἐκφρασὴ τῆς στὴν τέχνη. Κ' οἱ συνειθισμένοι στὰ παραδεγμένα θὰ ξαφνιστοῦν μὲ τὸ διαφορετικὸ ἀντίκρουσμα τῆς ζωῆς, μὲ τὴν νέα μορφή καὶ οὐσία τοῦ Εἴναι. Μὰ ἐδῶ ἀρχινᾶει ἴσα ἴσα καὶ τὸ ἔργο τῆς κριτικῆς, πού εἶναι νὰ φωτίσει τοὺς συνειθισμένους στὰ παραδεγμένα, ἐξηγώντας, ἔστω στερὰ τὴν οὐσία τοῦ νέου Εἴναι, δικαιολογώντας τὴν ψυχικὴ ἀνάγκη τῶν νέων ρυθμῶν, τὸ ἐσωτερικὸ βῆθος τῶν καινούριων εἰκόνων, ἀναλύοντας τὸ λογικὸ, ὑποδείχνοντας στὴν αἴσθησιν ἐκεῖνο πού συνθετικὰ μόνον ἐκφράζεται στὸ ποιητικὸ ἔργο, μ' ἕνα λόγο βοηθώντας τοὺς τυφλωμένους ἀπ' τὴν πρόληψη καὶ τὴ συνήθεια νὰ νιώσουσι τὸ καινούριο πού φέρνει ὁ ποιητῆς. Ὅταν ὅμως ἡ κριτικὴ δὲν κάνει τοῦτο, μὰ περιορίζεται σὲ τὴ διαφήμιση τοῦ Καινούριου μὲ λόγια ἀδειανὰ ἀπὸ νόημα καὶ γεμάτα στόμα κι ἀσυναρτησίαν μονάχα, τότες ὄχι μόνον δὲν καταφέρνει νὰ φωτίσει τοὺς συνειθισμένους στὰ παραδεγμένα, μὰ καὶ δὲν ξεπερνᾶει τὰ σύνορα τῆς κοινῆς ρεκλαμᾶς νέων ἐφευρεμάτων καὶ ξεπέφτει στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀξίας πού ἔχουσι τὰ χειροκροτήματα τῶν ἐγκάθετων στὴ βουλή ἢ στὸ θέατρο, ζημιώνοντας ἔτσι περσότερο καὶ τὸ ἔργο, πού τοῦ γίνεται συνήγορος, μὲ τὸ δυνάμωμα πού κάνει τῆς ἴσως καθόδουλης μὲ ὡστὸσο φυσικῆς ὑποψίας τῶν συνειθισμένων στὰ παραδεγμένα: πὼς ὁ κριτικὸς θόρυβος γίνεται μόνον γιὰ τὸν ἐφήμερο θόρυβο πού κυνηγεῖ ὁ ποιητῆς.

Στὸν κ. Σ. Π., τὸν ἀπολογητὴ τοῦ ποιητῆ, δὲ θέλω νὰ ρίξω παρόμοια κατηγορία. Τὸ φοβερὸ κριτικαστρικὸ σύμπτωμα πού παρουσιάζει ἔχει ἀρκετὰ βαθύτερη ἀφορμὴ. Τὸ ὕστερον ποιητικὸ ξε-

ξασφκίσει μὴ θέση διαστικῶ Πιρέδρου μέσκα στὴν Ἀθήνα. Σὲ κάμποσα χρόνια γίνονται Πρωτοδικῆς, ὕστερα Εἰσαγγελέας καὶ, πού; ξέρεσι, μὴ μέρη θὰ μὲ δαῖς ἱπρόεδρο τῶν Πρωτοδικῶν στὴν Ἀθήνα μέσα! Ἐνοεῖς; Ἐνοεῖς!

Καὶ κύταξε τὸν Ὁρέστη ἀπὸ ψιλά, κορδῶ νοντας τὸ κορμὸ του, σὰ ν' ἀναγινάττει τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς προεδρικῆς του ἑδρας.

— Κι... καὶ εἶσαι εὐχρηστῆμένος; Νὰ γίνεις ὅταν θάσαι γεροντάκι Πρόεδρος τῶν Πρωτοδικῶν καὶ νὰ πεθάνεις καὶ νὰ σοῦ βγάλει ἕνα δικηγόρος ἐπιτάφιο λόγο καὶ νὰ πλέξει τὸ ἐγκώμιό σου καὶ νὰ σοῦ καταθέσουσι στέφανα, κ' ὕστερα νὰ μὴν ἀρῆσεις ἔγνος τοῦ διαβα σου, ἔγνος! Ἐνοεῖς; Νὰ πεθάνεις γιὰ πάντα, νὰ περᾶσουσι πέντε, ἕξι, δέκα μέρες καὶ νὰ μὴ λένε πικὴ τίποτα γιὰ σένα, τίποτα, σὰ νὰ μὴ ἔξπες ποτέ, σὰ νάσουσι ἕνα πράγμα, ἕνα δέντρο πού κόπηκε, ἕνα σκυλάκι, ἕνα πρῶκτα. Ὅχι! ὄχι! Δὲν ἐνοεῖ! Δὲν ἐνοεῖ!

— Χερκχά! Μὰ στάσου, ἀδερφέ, πὼς κάνεις ἔτσι; Εἶσαι ἀστειός! Τὸ καλὸ πού σοῦ θέλω, Ὁρέστη, νὰ γίνεις πρακτικὸς. Νὰ βλέπεις τὰ πράγματα ὅπως εἶναι. Τὸν καμμένο τὸν Ὁρέστη μου. Τὸν καμμένο τὸν Ὁρέστη μου, πῶ, ἀνάρτε!

Κι τοῦ χᾶδεψε πατριώτικα καὶ προστατευτικῶτα τὸν ὄμο, σκάντας στὰ γέλια.

— Μὰ δὲν πονεῖσι ποτέ τὸ μέτωπό σου ἀπὸ θανάσιμες φιλοδοξίες; Δὲ νοιώθεις ἐσὺ τὴν Ἀνάγκη τὴ φριχτὴ νὰ περᾶται καὶ ν' ἀρῆσεις ἀπάνω στὴ γῆς ἕνα αὐλάκι βᾶθι; Ἐναι καταχτητὴ δὲ νοιώθεις μέσκα σου δεμένο σ' ἕνα βράχο στὴν ἄκρα ἐνὸς ὠκεανῶ - ἕνα Μεγάλον Νηπολέοντα, πού ἀγναντεύει τὰ πέλαγα καὶ τίς στερεῆς καὶ χυμᾶ νὰ ξεφύγει καὶ ν' ἀδράξει τὸν κόσμον καὶ νὰ τὸν κλείσει—σὰ νᾶτανε βυλὶ τρεμᾶμενον γυναίκα—μέσκα στίς φουχτες τῶν χερῶν του; Δὲ νοιώθεις τίποτα, τίποτα, τίποτα μέσκα σου, ἔστω καὶ μικρὸ, ἔστω κι ἀνήμπορο, τὴν εὐνούχνη καὶ τὴν ὄρεξη δὲ νοιώθεις;

— Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, Ὁρέστη... Ἡσύχασε... Οἱ ἀνθρώποι σταθῆκανε στὸ δρόμο καὶ μὴς βλέπουν. Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!

Καὶ τότε τράβηξε μακριὰ ἀπὸ τὴν πολυκοσμικὴ καὶ τὸν πῆγανε ἀπὸ περκαμέρους δρόμους καὶ τότε σιργούλευε καὶ τοῦ γλυκομιλοῦσε, γιὰ νὰ τὸν κάμει νὰ συνέρθει καὶ ν' ἀρῆσει. Τοῦ μιλοῦσε σιγὰ καὶ τότε χᾶδεσε σὰν παιδάκι πού ἔρχισε τίς φωνῆς καὶ τὸ καλοπιάνομε γιὰ νὰ σωπῆσι.

— Σώπα, Ὁρέστη μου, σώπα. Μὴν κάνεις ἔτσι.

Μὴ φωνάζεις! Ἐλα, πάμε στὸ κερνεῖο νὰ πάρουμε ἕνα κφέ. Δὲ θές; Ὅχι; Ἐ, τότε, ὠρεδουάρ!

Καὶ κοντιστάθηκε ἀκόμα γιὰ νὰ τοῦ περδῆσει μὴ συνταγή:

— Μὴ διαβάζεις, Ὁρέστη. Μὴν πολυκομᾶσαι. Νᾶρχισι στὸ κερνεῖο, νὰ μάθεις λίγο τάβλι καὶ πρέφα, νὰ περᾶ ἡ ὥρα σου. Κατχδεξοῦ νᾶρχισι νὰ μᾶς βλέπεις καὶ μᾶς!..

Κ' ἔφυγε τρεχάτος στὸ κερνεῖο πασίχαρος, γιὰτὶ θὰ δηγόντανε τίς ἀνοήσιες πού εἶπε πάλι ὁ Ὁρέστης. Καὶ χμογελοῦσε ἄλλος προμκνεύοντας τί γέλια θὰ κάνανε πάλι ὅταν θὰ τοῦ ἔλεγε μερικές φράσεις τοῦ Ὁρέστη. Ἐβγαλε μὴ στιγμὴ τὸ σημειωματάριό του καὶ τίς ἔγραψε μὴ τυχὸν καὶ τίς ξεχᾶσει: «Δὲν πονεῖσι ποτέ τὸ μέτωπό σου ἀπὸ θανάσιμες φιλοδοξίες;» «Δὲ νοιώθεις μέσκα σου ἕνα Μεγάλον Νηπολέοντα δεμένο σ' ἕνα βράχο;»

(Ἀκολουθεῖ)